

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ เป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน จนทำให้โลกกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ปัญหาต่างๆ ในแต่ละประเทศจึงกลายเป็นปัญหาร่วมกันของสังคมโลก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มนุษย์ในฐานะสมาชิกของสังคมโลกจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจปัญหาเหล่านั้น เพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกันหรือไม่เป็นผู้ก่อปัญหาเพิ่มให้หนักยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาแนวทางเพื่อพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความตระหนักและรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมโลกด้วยการสร้างคนให้เป็นคนดี จะเป็นแนวทางที่นำไปสู่การจัดปัญหาที่โลกปัจจุบันกำลังประสบกับสถานการณ์ร้อนระอุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตสิ่งแวดล้อม และวิกฤตคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

การพัฒนาคนเป็นการวางรากฐานของการพัฒนาในทุกรูปแบบ เนื่องจากคนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำทุกสิ่งทุกอย่างให้ก้าวเดินไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จได้ เพราะมนุษย์ คือ ศูนย์กลางของโลก เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างทุน กำไร หรือขาดทุนในทุกองค์กร ในตัวมนุษย์นั้นมีทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้หลายอย่าง เช่น ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะหรือความชำนาญรวมถึงประสบการณ์^๑ แก่นแท้แห่งความหมายของมนุษย์ถ้าเราสามารถให้การดูแลในความเป็นคนเก่ง ดี มีคุณธรรม และพัฒนาให้มนุษย์ก้าวหน้าขึ้นมาเป็นผู้นำแถวหน้าในประชาคมโลกก็จะได้เจริญเติบโตอยู่ในแถวหน้าของการแข่งขันเช่นเดียวกัน^๒ ประเทศซึ่งโลกตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส หรือประเทศในแถบเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี และสิงคโปร์ ประเทศดังกล่าวล้วนเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จและเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมาก ทั้งนี้ก็เพราะว่าประเทศเหล่านี้มีประชากรที่มีคุณภาพสูง โดยเฉพาะความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความมีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ เมื่อสังเกตพฤติกรรมการดำรงชีวิตของประชากรในประเทศเหล่านี้ผ่านสื่อและการสัมผัสโดยตรงแล้วจะเห็นว่าพวกเขาจะมีระเบียบวินัยในการเคารพกฎจราจรหรือกฎระเบียบของชุมชน เคารพกฎหมายซึ่งแสดงถึงการเคารพกันและกันกับผู้อื่นอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่แสดงออกถึงลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดี พฤติกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นได้เนื่องมาจากประเทศที่กล่าวไว้นี้ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเป็นอันดับแรกและมุ่งเน้นให้คนได้รับการศึกษา

ด้วยเหตุผลที่ว่าการศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชีวิตโดยเฉพาะสังคมในปัจจุบันในยุคของการบริโภคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน นานาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่เป็นผู้นำความเจริญทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาแก่ประชากรชาติอย่างมาก เพราะคน

^๑บุญทัน ดอกไธสง, *การจัดการทุนมนุษย์*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ตะวัน, ๒๕๕๑), หน้า ๔.

^๒ธำรงค์ศักดิ์ คงคาสวัสดิ์, *ทุนมนุษย์กำหนดตัวชีวิตเพื่อพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), ๒๕๕๐), หน้า ๓๕-๓๗.

ที่ได้รับการศึกษา คือ คนที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต^๓ คนเหล่านี้เป็นคนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว และเป็นผู้ที่มีคุณภาพจนนำไปสู่การพัฒนาตน ชุมชน และประเทศชาติ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาซึ่งจะเห็นได้ว่า ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นในสังคมไทยล้วนมีมูลเหตุรากฐานมาจาก จิตวิญญาณของสังคมซึ่งประกอบไปด้วยสภาวะธรรมของธาตุในทางพระพุทธศาสนา ที่อยู่ในจิตวิญญาณของบุคคลในชาตินั้น หลอมรวมกันและสืบทอดต่อเนื่องกันมาจากจิตวิญญาณสู่จิตวิญญาณ กล่าวได้ว่า สังคมที่ตกต่ำเลวทรามไม่จะเป็นการเอารัดเอาเปรียบ ทำแต่ความชั่ว และไม่มีคุณธรรม เป็นต้น ถ้าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในสังคมไทย แผ่นดินไทยต้องตกต่ำไปสู่ความล้มเหลวและความหายนะ แต่ถ้าหากสังคมของแผ่นดินไทยมีความรักสามัคคี มีความเอื้อเฟื้อ และมีความมุ่งมั่นพัฒนา เป็นต้น สังคมไทยก็จะก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองในภายภาคหน้า

การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ การศึกษาที่มีคุณภาพต้องมีเอกภาพด้านนโยบาย และต้องมีสถานศึกษาที่มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการสามารถบูรณาการการมีส่วนร่วมภาคประชาชน ชุมชน สถาบันทางสังคมเข้ามาร่วมบริหารจัดการจึงจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพและนำพาประเทศชาติให้ผ่านพ้นวิกฤตทางสังคมได้อย่างแท้จริง การบริหารจัดการสถานศึกษา ต้องมุ่งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ (Efficiency & Effectiveness School) ภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนด โดยมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจที่จะพัฒนานโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาและร่วมมือดำเนินการ ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และวิชาการ โดยบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเท่าเทียมกัน มุ่งเน้นผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ภายใต้การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดกับผู้เรียนจากการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีคุณภาพนี้จะส่งผลไปยังการพัฒนาคุณภาพคนควบคู่กันไปด้วย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาพัฒนาเด็กปฐมวัยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๔ วรรค ๓ กำหนดว่า "สถานศึกษา" หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการพัฒนาคนตั้งแต่ยังเล็ก เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อประเทศชาติ แต่ปัจจุบันเด็กและเยาวชนที่มีคุณค่าเหล่านี้กำลังประสบปัญหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมก่อให้เกิดความหนักใจ และเป็นโทษภัยต่อตัวเองและสังคมที่ยากจะแก้ไขได้ในอนาคต เช่น ขาดความ

^๓สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สยามสปอร์ต ซินดิเคท, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

รับผิดชอบ มีความอิจฉาริษยา มีความโลภอยากได้ตามอย่างเพื่อน แต่งกายไม่เหมาะสม เทียวเตร็ดเตร่ ดิถยาเสพติด และก่ออาชญากรรม เป็นต้น^๕ สิ่งเหล่านี้ปรากฏขึ้นมามากมายถึงขั้นทะเลาะกันในสังคมไทยจนผู้เกี่ยวข้องในการควบคุมและป้องกันปัญหาเยาวชนเอาไม่อยู่และไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องพึ่งพาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคมไทยตั้งแต่สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยเล็กๆ ในสังคมจนถึงสถาบันระดับชาติและระดับโลกการแก้ปัญหาเยาวชนจึงจะประสบความสำเร็จได้

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรับเด็กเล็กเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ อบรมเลี้ยงดู และพัฒนาตั้งแต่อายุ ๒-๕ ขวบ และเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาคนของประเทศชาติให้มีคุณภาพสามารถนำพาประเทศชาติไปสู่ความสำเร็จในทุกๆ สิ่ง ทุกๆ อย่างได้ ดังสุภาจิตไทยที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก” ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการจัดการที่ดี เช่น มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาและร่วมมือดำเนินการ ทั้งด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการจัดการ โดยบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่ดี ก็จะมีผลผลิตและผลลัพธ์นั้นก็คือ คนที่มีคุณภาพ แต่สภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ยังขาดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเนื่องจากศักยภาพการดำเนินนโยบายหรือแผนงานด้านการจัดการศึกษายังอยู่ในระดับที่ต่ำอีกทั้งบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย ที่สำคัญคือแผนงานด้านการจัดการการศึกษายังไม่ชัดเจน ส่งผลต่อกระบวนการดำเนินงานที่ไร้ทิศทางจึงทำให้ไม่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัย เมื่อขาดความพร้อมก็ไม่สามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานเข้ารับการอบรมเลี้ยงดู เพราะมุมมองของชุมชนมีความคาดหวังในด้านต่างๆ มีมากมาย เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งปัจจุบันลดลงไม่เหมือนในอดีต ส่วนหนึ่งเนื่องจากหน่วยงานของรัฐมีบทบาทมากขึ้น ทำให้บทบาทของชุมชนลดลงไม่มีการดำเนินงานที่เป็นความร่วมมือของชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

ตามสภาพดังกล่าวยังสะท้อนถึงภาพลักษณ์ของผู้บริหารด้านคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลข่าวสารอยู่เป็นประจำ เช่น ผู้บริหารประพฤติมิชอบ ประมาทเลินเล่อ ซึ่งพบเห็นมากในปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ และผู้หลักผู้ใหญ่ในสังคมจำนวนมากขาดและมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ลุ่มหลงในอบายมุข ยาเสพติด ไสยศาสตร์ กามารมณ์ เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้วันจะทวีจำนวนมากพร้อมกับความเสื่อมโทรมที่เพิ่มระดับสูงขึ้นเป็นปัญหาต่อการจัดการศึกษาไม่น้อย การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้ผลผลิตและผลลัพธ์ที่เป็นคนที่มีคุณภาพซึ่งจะทำให้สังคมไทยก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองในภายภาคหน้านั้น จะต้องพึงบุญจากพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ เพราะพุทธธรรมมีหลักการว่า ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นหรือไม่ก็ตาม ความจริงก็ดำรงอยู่ตามธรรมดาของมันเป็นกลางๆ พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้คือ ค้นพบความจริงนั้นแล้วนำมาเปิดเผยไว้ สารของความจริงนี้ก็คือ ความเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัย หรือกระบวนการแห่ง

^๕ สมบูรณ์ อุปถัมภ์, หลักการมัธยมศึกษาของสหรัฐอเมริกา ภาคผนวก : การมัธยมศึกษาของไทย, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๗), หน้า ๘๗.

เหตุปัจจัย ผู้ที่มองสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น ไม่ใช่มองตามที่ตนอยากหรือไม่อยากให้มันเป็น จึงจะเข้าใจความจริงที่เป็นกลางนี้ได้ เมื่อเข้าใจธรรมที่เป็นกลางนี้แล้ว ก็ย่อมมองเห็นความจริงอย่างกว้างๆ ครอบคลุมทั่วไปทั้งหมด มีทัศนะเปิดกว้าง หลุดพ้นเป็นอิสระอย่างแท้จริง โดยหลุดพ้นทั้งทางจิต คือจิตหลุดพ้นจากสิ่งบีบคั้นครอบงำที่เรียกว่ากิเลสและความทุกข์ กลายเป็นจิตที่ปลอดโปร่ง เบิกบาน เป็นสุข และด้านปัญญา คือ หลุดพ้นด้วยรู้เท่าทันธรรมตา แล้วมองเห็นตัวความจริงที่ล้วนๆ บริสุทธิ์ไม่มีกิเลสเคลือบแคลงหรือทำให้เอนเอียงและรู้ชัดแจ้งที่ความจริงโดยตรง ไม่ต้องรู้ผ่านใครๆ หรือรู้ตามที่ใครบอกอีกต่อไป^๕ ฉะนั้นการยึดหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะสามารถทำให้คนที่รับการพัฒนาคุณภาพเกิดความสุขและเกิดปัญญา ใช้ความสุขและปัญญาอยู่ในร่องในรอยของศีลธรรมอันดีทำให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์จากการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมนี้ คือ เกิดคนดีที่มีคุณภาพซึ่งล้ำค่ากว่าคนที่มีคุณภาพโดยทั่วไป

รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม เป็นการสร้างรูปแบบและนวัตกรรมในการจัดการกับการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก^๖ กล่าวว่าเด็กอายุ ๒-๕ ขวบ เป็นวัยที่เริ่มมีพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยสามารถกระทำตามที่สังคมกำหนดว่าดีหรือไม่ดี และอิริกสัน ได้กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กในช่วงวัย ๒-๕ ขวบ เช่นกันว่า^๗ “เด็กในช่วงวัยนี้มีพัฒนาการความรู้สึกเป็นของตัวเอง เริ่มรู้จักควบคุมตนเอง เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่ม เริ่มทำสิ่งต่างๆ อย่างมีแบบแผนและลงมือทำงานด้วยความกระตือรือร้น เด็กจะทำการแปลกๆ ทดลองทำอะไรใหม่ๆ เด็กในวัยนี้สามารถจินตนาการเกี่ยวกับตนเองว่าเขาได้เป็นผู้ใหญ่คนหนึ่งที่เขาเห็น เขาเริ่มอยากทดสอบความสามารถของตนเองที่เห็นว่าผู้ใหญ่ทำ เช่น เด็กคนหนึ่งเห็นพ่อซ่อมจักรยาน เขาจะนึกภาพว่าเขาเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่ง และอยากทดลองทำเช่นนั้น พัฒนาการดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าการปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้กับมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม ความรู้และประสบการณ์จำเป็นต้องปลูกฝังให้กับเด็กในช่วงวัยนี้จึงจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้การสร้างบริบทที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กในช่วงวัยนี้เขาก็จะมีการเลียนแบบและทำตามอย่างมีแบบแผน ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งเพาะพันธุ์ต้นกล้ามนุษย์เป็นการสร้างบริบททางสังคมให้เด็กได้เรียนรู้และเลียนแบบสิ่งที่เขาได้เห็นและได้สัมผัสตามระดับพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยของเขา

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมเป็นการพัฒนาระบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นศูนย์ในการบ่มเพาะคนให้เติบโตเป็นคนดีของสังคม โดยมีเป้าหมายในการเป็นแม่แบบที่ดีจากสังคมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อนำไปเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการดำเนิน

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๙๒๓.

^๖ พิชรี สวนแก้ว, **จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย**, (กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๖-๑๐๗.

^๗ ประสาท อิศระปริดา, **สารัตถะ จิตวิทยาการศึกษา**, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา, ๒๕๔๙), หน้า ๗๙.

ชีวิต และในการทำความดีนั้น สิ่งสำคัญที่สุดที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องเป็นกิจกรรมที่นำหลักธรรมมาใช้ในระบบการจัดการโดยรวมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นการบริหารจัดการเป็นระบบวิถีชีวิตในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น เพื่อเป็นการเพิ่มคนดีให้กับสังคมในการร่วมกันพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าดำรงสืบไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และความมีจิตอาสา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่ายังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม เพื่อจะได้ทราบรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมแล้วสามารถกำหนดให้เป็นศูนย์บ่มเพาะคนดีทั้งมวลที่แตกต่างไปจากรูปแบบการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยทั่วไป และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณภาพ โดยเห็นว่าปัญหาที่เกิดจากเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาสังคมที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพราะกำลังลูกหลานและกำลังทำลายประเทศชาติอย่างรุนแรงในขณะนี้ สาเหตุเนื่องจากผู้บริหารสถาบันต่างๆ ในสังคมยังขาดความรับผิดชอบในการป้องกันและยับยั้งปัญหาเหล่านั้น การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมจะเป็นทั้งต้นแบบของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้ สร้างพัฒนาการตามวัย และแหล่งบ่มเพาะคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเด็กตั้งแต่วัยอายุ ๒-๕ ขวบ ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สนใจกระทำตาม เลียนแบบและเรียนรู้บริบทต่างๆ ของสังคมใกล้เคียงได้ดี การสร้างให้เขาเป็นคนดีเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม นั่นก็คือ ผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารจัดการที่ยึดถือความสำคัญของหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดี เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน มีคุณค่าต่อประเทศชาติตลอดไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ค้นคว้า วิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมมีวิธีการอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตเชิงเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งศึกษาเฉพาะรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของการวิจัย ประกอบด้วย

๑) การศึกษาเอกสาร

- (๑) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- (๒) แนวคิดการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- (๓) แนวคิดการบริหารจัดการตามแนวพุทธธรรม
- (๔) ข้อมูลพื้นฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- (๕) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) การศึกษาเชิงคุณภาพ

(๑) ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการจัดการ

(๒) ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(๓) ศึกษาการนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม

๓) การศึกษาเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการจัดการ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ

(๑) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ตรงและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยผู้วิจัยนำเสนอออกเป็นส่วนๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการรวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์งานวิจัยจากบทสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน นักบริหารการศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๒๐ รูป/คน

(๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเดลฟาย (Delphi) คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ตรงและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักบริหารการศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็กดีเด่น และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน ๒๑ รูป/คน

(๓) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ (ร่าง) รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ตรงและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักบริหารการศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็กดีเด่น และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน ๒๑ รูป/คน

๒) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้แบบสอบถามประชากรที่กำหนดครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน ๗ จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง โดยมีประชากรทั้งสิ้นจำนวน ๒,๖๓๓ คน^๔ สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการของทาโรยามาเน (Taro Yamane) ที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ และคลาดเคลื่อนร้อยละ ๕ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๓๔๗ คน จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ ๗ จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ประกอบด้วย พัทลุง สงขลา ตรัง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลา ๑ ปี ตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๕๗ ถึง เดือนมีนาคม ๒๕๕๘

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบของระบบการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมพร้อมระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม

การบริหารจัดการ หมายถึง การวางแผน การจัดการองค์การและบุคลากร การเป็นผู้นำ และการประเมินผล ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ และด้านการจัดการ

^๔ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ข้อมูลผู้ดูแลเด็ก, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://ereport.dla.go.th/teacher.jsp>, [๓๑ มี.ค.๒๕๕๗]

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ดำเนินการรับเลี้ยงเด็กอายุตั้งแต่ ๒-๕ ปี ในพื้นที่ ๗ จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ประกอบด้วย พัทลุง สงขลา ตรัง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการจัดรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๑.๖.๒ ทำให้เกิดคุณลักษณะของรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม

๑.๖.๓ ทำให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรม

๑.๖.๔ นำองค์ความรู้ในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยทั่วไป